

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
_____ О. В. Стрельцова
« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Тема: **ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ СПІВРОБІТНИЦТВА**
УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Виконавець: Ігнатенко Дар'я Леонідівна

Науковий керівник: д. ю. н.

Стрельцова Ольга Вікторівна

Нормоконтролер: викладач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Головатенко Марина Юріївна

Київ, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК	УМОВНИХ
СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I Становлення і розвиток співробітництва України з Європейським Союзом та правових інструментів його регулювання.....	8
1.1. Юридичні етапи становлення і розвитку співробітництва України з Європейським Союзом.....	8
1.2. Система правових інструментів, на підставі яких здійснюється регулювання співробітництва між Україною та ЄС.....	13
РОЗДІЛ II Договірні та політико-правові інструменти співробітництва України з Європейським Союзом.....	17
2.1. Загальна характеристика Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом та правових документів, ухвалених з метою її імплементації.....	17
2.2. Галузеві угоди між Україною та Європейським Союзом, на підставі яких здійснюється співробітництво Сторін в окремих сферах взаємодії.....	21
2.3. Політико-правові інструменти співробітництва України та ЄС в рамках ініціативи «Східного партнерства» та «Європейської політики Сусідства»...31	
РОЗДІЛ III Національні правові інструменти співробітництва України з Європейським Союзом.....	35
3.1. Конституційні підстави асоціації України з Європейським Союзом.....	35
3.2. Система національних нормативно-правових актів, які регулюють асоціативне співробітництво між Україною та Європейським Союзом.....	38
3.3. Організаційний механізм співробітництва України з Європейським Союзом.....	43

ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	54

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС – Європейський Союз

ЄЕСК – Європейський економічний і соціальний комітет

ЄПВО – Європейський простір вищої освіти

ЄПС – Європейська політика сусідства

МСП – малі та середні підприємства

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПДА – Порядок денний асоціації

САП – Спільний авіаційний простір

СОТ – Світова Організація Торгівлі

УА – Угода про асоціацію

УПС – Угода про партнерство та співробітництво

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому, що бурхлива динаміка інтеграційних процесів у світі та Європі є особливою рисою сучасного світового соціально-економічного розвитку. Цей розвиток відчуваються на собі не тільки країни, які безпосередньо входять до складу Європейського Союзу, але й також ті, хто знаходиться у процесі приєднання до нього або ж виявив своє бажання на співпрацю. Такою державою і виступає Україна, яка розпочала та наразі продовжує активну роботу з кооперації з Європейським Союзом.

Наразі Україна має у своєму історичному багажі досить велику хронологію подій пов'язаних із розвитком двосторонніх відносин з ЄС, які в свою чергу включають в себе ряд правових інструментів, що знаменують про співпрацю держави з даним економічним та політичним об'єднанням.

Доцільність теми даної роботи полягає в тому, що завдання інтеграції України в європейський політичний та економічний простір, які багаторазово проголошувалися в якості пріоритетного вектора зовнішньої політики нашої держави, поставили на порядок денний розвиток всебічного співробітництва з ЄС. Саме ці процеси потягнули за собою створення правової бази для урегулювання таких відносин на міжнародно-правовому рівні та створили певні обов'язки, які стали вагомим фактором у подальшому розвитку вище згаданих контактів.

Переговори щодо можливого вступу України в ЄС, які розпочалися після вторгнення РФ в Україну, актуалізує питання дослідження правових інструментів, за допомогою яких оформлюється і забезпечується процес співробітництва нашої держави з самим міждержавним об'єднанням та його державами-членами, а також загроз та переваг її вступу до Євросоюзу.

Теоретичні та практичні аспекти питання співпраці України з Європейським Союзом відображені у працях цілої низки як зарубіжних, так і вітчизняних **вчених**. До таких науковців, які розробляли й підтримували дане питання, праці та ідеї яких були використані при написанні даного

дослідження, насамперед потрібно віднести таких юристів-міжнародників: Н. Марченко, Л. М. Энтин, Г. Арутюнян, Г. Василевич та ін.

Питання участі України в інтеграційних процесах та співпраці з ЄС винесені на порядок денний у публікаціях таких вітчизняних учених і фахівців, як О. Стрельцова, Н. Мушак, В. Муравйов, К. Смирнова, М. Гнатовський І. Яковюк, О. Шпакович, І. Влялько, О. Гончарук, О. Головка-Гавришева та ін. Вони досліджували проблеми інтеграції та співпраці України з ЄС, розглядали проблему регіональної інтеграції та питання саме вступу України в ЄС.

Основною метою даної роботи є проаналізувати сучасні правові інструменти, за допомогою яких здійснюється правове регулювання співробітництва України та Європейського Союзу, а також визначити тенденції розвитку системи права України в контексті перспективи набуття членства в цьому інтеграційному об'єднанні.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних **завдань**:

- дослідити юридичні етапи становлення і розвитку співробітництва України з Європейським Союзом
- проаналізувати систему правових інструментів, на підставі яких здійснюється регулювання співробітництва між Україною та ЄС;
- охарактеризувати Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та правові документи, ухвалені з метою її імплементації;
- проаналізувати галузеві угоди між Україною та Європейським Союзом, на підставі яких здійснюється співробітництво Сторін в окремих сферах взаємодії;
- висвітлити політико-правові інструменти співробітництва України та ЄС в рамках ініціативи «Східного партнерства» та «Європейської політики Сусідства»
- проаналізувати конституційні підстави асоціації України з ЄС;

- розглянути систему національних нормативно-правових актів, які регулюють асоціативне співробітництво між Україною та ЄС;
- охарактеризувати організаційний механізм співробітництва України з ЄС.

Предметом дослідження є безпосередньо міжнародні, наднаціональні та національні правові документи, що у своїй сукупності утворюють систему правових інструментів, на підставі яких здійснюється правове регулювання асоціативного співробітництва України з Європейським Союзом.

Об'єктом роботи є аналіз правовідносин між Україною та ЄС у сфері асоціації та перспективного членства, що забезпечуються за допомогою системи правових інструментів співробітництва сторін.

Практичне значення роботи полягає у тому, що вона є внеском у формування теоретичного підґрунтя щодо базових сучасних правових інструментів, за допомогою яких здійснюється асоціативне співробітництво України з ЄС, включно із правовим забезпеченням набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС у найближчому майбутньому.

Методологічну основу роботи склали філософські, загальнонаукові та спеціальні методи, які у своєму доречному поєднанні допомогли досягти виконання поставлених завдань.

Світоглядно-методологічним підґрунтям дослідження послуговував діалектичний загальнонауковий метод, який застосовано до вивчення динаміки, характеристики та значення правових позицій сторін при розвитку роботи на національному та міжнародному рівнях.

Серед загальнонаукових методів важливу роль відіграв системний, за допомогою якого здійснювались, зокрема, аналіз положень угод та інших юридичних джерел, які прослідковувались на усіх етапах роботи.

Особливого значення у дослідженні набули спеціально-наукові методи, зокрема: метод тлумачення юридичних норм, порівняльно-правовий метод, застосований, зокрема, для визначення спільного й відмінного у системах правових актів Європейського Союзу та України.

Історичний підхід також був застосований з метою з'ясувати основні передумови та етапи становлення євроінтеграційного курсу України і виявити історичні обставини, які вплинули на створення і розвиток ініціативи «Східне партнерство». Порівняльний метод був також використаний для виявлення прогресу євроінтеграційної правової політики України від Східного партнерства та асоціації до перспектив визнання країною-кандидатом; для зіставлення особливостей політик Сусідства та Східного партнерства з євроінтеграційною політикою України.

Джерельну базу дослідження утворюють міжнародні угоди, що становлять правові засади функціонування Європейського Союзу, а також міжнародні угоди, укладені між Україною та ЄС; політико-правові документи євроінтеграційного спрямування, зокрема Європейської політики сусідства та «Східного партнерства», Декларації самітів Східного партнерства, а також національні нормативно-правові акти про затвердження євроінтеграційного курсу України тощо.

Апробація результатів дослідження. Окремі наукові результати дослідження були апробовані та опубліковані у межах наступних науково-практичних конференцій, круглих столів та семінарів:

-«Співпраця України з ЄС у сфері освіти та науки» (Міжнародна науково-практична конференція молодих учених і студентів «Політ. Сучасні проблеми науки», 01.05.2022, НАУ);

-«Instruments juridiques de coopération entre l'Ukraine et la France dans le domaine de la culture et de l' éducation» (Scientific student conference «Youth without borders – building cross-cultural awareness», «Молодь без кордонів – формування міжкультурної свідомості», 31.03.2022, НАУ);

Структура та обсяг роботи обумовлені метою і завданнями проведеного дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел. Перший розділ присвячено становленню та розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом, а також представлено юридичні етапи становлення такого співробітництва.

Другий, у свою чергу, встановлює договірні та політико-правові інструменти асоціативного співробітництва. Остання частина стосується, насамперед, національних джерел, ухвалених з метою правового забезпечення інтеграції України з ЄС. Обсяг роботи становить 60 сторінок. Список використаних джерел складає 54 найменування.

РОЗДІЛ І

Становлення і розвиток співробітництва України з Європейським Союзом та правових інструментів його регулювання

1.1. Юридичні етапи становлення і розвитку співробітництва України з Європейським Союзом

Європейській Союз утворився в результаті послідовного поглиблення процесу інтеграції країн Західної Європи, яка пройшла у своєму розвитку декілька суттєвих етапів. Розглядаючи розвиток забезпечення співпраці України та ЄС, можна виокремити наступні стадії.

Перший етап (1993-2006 рр.). Якщо говорити про найперші відголоски початку становлення відносин Україна-ЄС, то це сталося у 1991 році, коли незалежність держави була визнана Міністром закордонних справ Нідерландів у його листі від імені Євросоюзу. Вперше на законодавчому рівні ставлення України щодо Європейського Союзу було оголошено в Основних напрямках зовнішньої політики України, що були схвалені Верховною Радою України 02 липня 1993 р. [3].

З метою підтримки стабільних відносин з ЄС Україна укладає з ними у 1994 р. Угоду про партнерство та співробітництво, реалізація якої стане першим кроком на шляху до асоційованого, а згодом – повноправного членства в організації. Під час підготовки до підписання та ратифікації Угоди про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом (далі – УПС) українська сторона створювала правові основи такої співпраці. Укази Президента України «Про Міжвідомчий комітет України з питань європейських співтовариств» (28 серпня 1993 р.), «Про заходи щодо покращення співробітництва між Україною та Європейським Союзом» (7 ст. лютий 1995 р.), «Про заходи щодо вдосконалення механізму взаємодії з Європейським Союзом та його органами виконавчої влади».

Угода про партнерство та співробітництво (1994 р.). Політичний діалог між ЄС та Україною розпочався у 1994 році, коли була підписана Угода про партнерство та співробітництво (УПС). Вказаний документ був

загострений на економічних та соціальних аспектах, а також на необхідності важливості покращення державного управління та гарантування вільної преси та прав громадян. Рамки для політичних дискусій були скромними: щорічні зустрічі між трійкою ЄС та керівництвом України та деякі міжміністерські консультації. Угода про партнерство та співробітництво від 1994 року набула чинності в 1998 році і закінчилася в 2008 році. Жодна із зустрічей на вищому рівні не внесла жодних серйозних змін до зарезервованого підходу ЄС. Лідери зосереджували увагу в основному на перехідній економіці та проблемах прав людини, а також на питаннях, пов'язаних із Чорнобильською атомною електростанцією та її стримуванням [3].

Важливо зауважити на тому, що як і інші угоди укладені з країнами, які в минулому входили до складу СРСР, УПС, підписана з Україною, забезпечує правову базу для політичного діалогу; вона встановлює основоположні загальні цілі щодо сприяння торгівлі, інвестиціям, сталому розвитку, співпраці в економічній, соціальній, громадянській, науковій, технологічній та культурній сферах. Проте, важливим фактором є те, що в УПС прямо не йдеться про перспективи приєднання України до ЄС.

Окрім цього, 7 пріоритетних напрямків співпраці між Україною та ЄС було встановлено у межах УПС: енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, сфера транспорту, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу [35].

Другий етап (2007-2013). У березні 2007 року було зроблено наступний крок у розвитку відносин між Україною та ЄС. Вони розпочали процес діалогу з приводу укладення нового рамкового договору, який на певний час носить робочу назву "нова посилена угода" між Україною та ЄС. На період до укладення угоди щороку автоматично продовжується чинність УПС за взаємною згодою сторін. Незважаючи на те, що існує можливість

щорічного продовження дії УПС, тобто продовження її дії після 2008 року, ЄС і Україна визнають важливість обговорення нової, масштабнішої угоди між Україною та ЄС, яка краще відповідатиме статусу наших стосунків, що постійно розвиваються та набувають нових відтінків [4].

Уже 9.09.2008 року на Паризькому саміті Україна та ЄС у ході переговорів досягли політичної домовленості про укладення угоди в форматі Угоди про асоціацію, яка будуватиметься на засадах політичної асоціації та економічної інтеграції. Відповідно до результатів у 2009 року сторонами був розроблений та схвалений Порядок денний асоціації (ПДА), який замінив тогочасний План дій Україна – ЄС [3].

Окремо варто зазначити, що 7 травня 2009 року Україна стала учасницею ініціативи ЄС «Східне партнерство». Насамперед, це великий крок у розвитку зміцнення стосунків зі східними сусідами ЄС [1].

Третій етап (2014-2022 рр.). Подіям, що розвивались у 2014 році передують факти, що мали місце у 2013. Саме у листопаді 2013 року Кабінет міністрів України прийняв рішення призупинити процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом, внаслідок чого по всій території країни почалися масові демонстрації проти призупинення процесу євроінтеграції. Уже наступного року було підписано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [7].

Насамперед, заглибившись у дане питання, **Угода про асоціацію** між Україною та ЄС була узгоджена з 2009 по 2011 рік і мала стати на заміну існуючому УПС. Подана угода має на меті політичну асоціацію та економічну інтеграцію, охоплює «поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі» і проходить паралельно з переговорами про безвізовий режим [2].

Тоді 21 лютого 2005 року задля того, щоб врахувати нові умови кооперації під час засідання Ради з питань співробітництва було прийнято рішення схвалити План дій Україна – ЄС – значущий політичний документ, який дав змогу суттєво розширити двостороннє співробітництво України до ЄС без внесення змін до чинної договірно-правової бази.

До складу Плану дій входили обов'язки України у сфері зміцнення демократичних інституцій, боротьби з корупцією, структурних економічних реформ та заходів по розвитку співпраці з ЄС в секторальних сферах. Окрім уже зазначеного, було ухвалено Угоду про спрощення віз та Угоди про реадмісію осіб.

Приведення до дії Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбувається на основі затвердженого 17 вересня 2014 р. Кабінетом Міністрів України плану заходів з її імплементації на 2014- 2017 роки, який був оновлений 25 жовтня 2017 р. [12].

Згадуючи про етапи розвитку співробітництва, на мою думку, можна сказати, що через обставини, які розпочались в Україні 24 лютого 2022 р., а саме через повномасштабне російське вторгнення, 28 лютого держава подала заявку на вступ у ЄС за пришвидшеною процедурою і підтримка вступу до ЄС зросла до рекордних 91 %. Подібний результат було отримано вперше. Більшість (56 %) впевнені, що Україна стане членом Євросоюзу за протягом одного-двох років. Офіційно, 1 березня 2022 року Європейський парламент прийняв заявку на розгляд, а вже 8 квітня Європейська комісія передала Україні опитувальник для отримання статусу кандидата. Тож, дана інформація свідчить про потужний крок у напрямку розбудови стабільних, тісних правовідносин нового формату.

Таким чином, беручи до увагу наведені у даному підрозділі факти, можна говорити про, те, що Україна розпочала свій шлях у напрямку розвитку правовідносин з міжнародними партнерами ще в 1993 році, коли на законодавчому рівні ставлення України щодо Європейського Союзу було оголошено в Основних напрямках зовнішньої політики України.

Проте, вагоме прискорення сталось після 2014 року, коли ВРУ прийняла Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до ЄС та першочергові заходи у цьому напрямі», якою підтверджується невідворотністю курсу України [48].

У період з 2014 року Україна прийняла участь у ряді програм, підписала угоду про Спільний авіаційний простір, про яку ітиметься у наступних розділах, а також підписала заявку на вступ країни до ЄС за прискореною процедурою, через повномасштабне російське вторгнення, яке розпочалось 24 лютого 2022 року.

1.2. Система правових інструментів, на підставі яких здійснюється регулювання співробітництва між Україною та ЄС

У 2007 році у зв'язку з наближенням завершенням дії 10-річної Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, сторони вирішили розпочати процес переговорів про створення нової посиленої угоди. 9 вересня 2008 року на Паризькому Саміті Україна та ЄС досягли політичної домовленості про укладення майбутньої угоди в форматі Угоди про асоціацію, яка розбудуватиметься на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. У період з 2007 по 2012 рік було проведено 21 раунд переговорів щодо Угоди про асоціацію. Вісімнадцять раундів переговорів було зосереджено на розділі Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Політичну частину угоди було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину — 27 червня 2014 року.

Всеохоплюючим політичним інструментом призведення до дії та моніторингу Угоди про асоціацію є Порядок денний асоціації [25].. Цей документ був запроваджений Україною та ЄС ще на фазі переговорів щодо Угоди про асоціацію з метою підготовки елементів умов та сприяння дієвій імплементації її положень. Рішення про розробку та підготовку Порядку денного асоціації було прийнято на момент Паризького Саміту Україна – ЄС у вересні 2008 року, спільний документ був схвалений 16 червня 2009 року і набув чинності у листопаді 2009 року [35]..

Покращується і оновлюється Порядок денний асоціації з урахуванням розвитку поточного діалогу між Україною та ЄС, а також уже досягнутих Україною результатів і цілей у впровадженні реформ на національному рівні. Сторони встановлюють головні напрямки Порядку денного асоціації, які доповнюють зобов'язання сторін відповідно до Угоди про асоціацію для повної імплементації цієї Угоди. Поновлений Порядок денний асоціації був схвалений 16 березня 2015 р. [25].

Виходячи з такого розкладу подій, неможливо не сказати про те, що саме моніторинг виокремлює основні прогалини та виклики, що виникають

під час виконання пріоритетів ПДА Урядом країни та Європейською стороною у визначених пріоритетних сферах. Тому реалізація проекту має на меті доопрацювання правових актів, що будуть стосуватись призведення до дії положень з боку української сторони ПДА між Україною та ЄС у напрямках політичного та економічного діалогу: конституційного реформування, розвитку громадянського суспільства, реформи публічної адміністрації та її прозорості, судової реформи, можливість доступу до правосуддя та правової підтримки, кримінальної юстиції та захисту прав людини, економічних перетворень, безпекової сфери [4].

Відносно нещодавно, на саміті Україна — ЄС у Києві, було підписано Угоду про спільний авіаційний простір, яка відкриває нові безперешкодні можливості реалізації зближення співпраці країни з ЄС. Укладення угоди відбулося за наявності Президента України Президента Європейської Ради та Президента Європейської Комісії [29].

Вищезгаданий документ - це так званий «авіаційний безвіз» одночасно для українських та європейських авіаперевізників. Україна отримає точно такі самі перспективи, правила й стандарти в галузі авіаперевезень, як і мають наразі держави-члени Євросоюзу. Уряди України та країн ЄС більше не надаватимуть дозволу на той чи інший маршрут. Авіаперевізники зможуть на власний розсуд домовлятися про можливість рейсів та їх кількість напряму з аеропортами», — зазначив Прем'єр-міністр Денис Шмигаль. Крім цього, він ствердив, що конкуренція між авіаперевізниками, як у Європі, — це один із вагомих факторів зниження цін на придбання квитків. Тож угода створює для українців більше можливостей та напрямків для подорожей, а це вагомий плюс для сфери туризму. 17 лютого 2022 року, Верховна Рада України ратифікувала угоду між Україною та ЄС про спільний авіаційний простір. За таке рішення поголосували 311 народних депутатів [40].

У відносинах між Україною та Європейським Союзом також діють наступні угоди: Угода між Європейськими Співтовариствами та Україною про торгівлю текстильними виробами, Угода між Урядом України і Комісією

Європейських Співтовариств про заснування Представництва Комісії Європейських Співтовариств в Україні та про його привілеї та імунітети, Угода між Урядом України і Комісією Європейських Співтовариств про створення Контактної групи по вугіллю та сталі, Угода про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами тощо [26].

Таким чином, можна констатувати, що після закінчення дії Угоди про партнерство та співробітництво, робочі зв'язки між Україною та ЄС не обірвалися. Навпаки, держави перейшли до створення якісно нового та більш ефективного інструменту. Угода про асоціацію та Порядок денний є вагомими аспектами у сфері кооперації. Останній дозволяє здійснювати моніторинг та аналізувати робочі моменти, що складаються у процесі детального діалогу між Україною та ЄС [41].

Також, Угода про спільний авіаційний простір є нещодавнім інструментом, який створив нові можливості в авіаційній сфері та наблизив державу до Європейського економічного простору. Так, Спільний європейський авіаційний простір лібералізує сферу повітряного транспорту, дозволяючи будь-якій компанії з будь-якої держави-члена СЄАП літати між будь-якими аеропортами держав-членів СЄАП, тим самим дозволяючи «іноземній» авіакомпанії здійснювати внутрішні рейси. У розділі також наведено ряд угод, які мають значення саме на галузевих рівнях. Деякі з них будуть розглянуті у наступному розділі.

РОЗДІЛ II Договірні та політико-правові інструменти співробітництва України з Європейським Союзом

2.1. Загальна характеристика Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом та правових документів, ухвалених з метою її імплементатії

У 2008 році з'явилася назва майбутньої угоди, переговори щодо якої почались ще у 2007 році. Саме у листопаді 2011 року пройшов завершальний двадцять перший раунд стосовно укладення Угоди про асоціацію, під час якого зрештою були погоджені всі твердження тексту. 30.03.2012 року у Брюсселі глави переговорних делегацій парафували Угоду. Повна назва — «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [36].

Дана угода є винятковим двостороннім документом, який виходить за межі угод про асоціацію, які мали місце у ЄС свого часу з країнами Центральної та Східної Європи. Угоду можна охарактеризувати як важливий крок на шляху наближення в майбутній перспективі до наступного етапу — укладення договору про вступ до ЄС [37].

Треба відмітити, що документ за своїм обсягом і загальним охопленням, насамперед, має важливе значення, оскільки є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним ЄС [5].

Текст угоди викладений на приблизно 160 сторінках. Найбільш обширною частиною угоди виступають додатки у вигляді таблиць, де детально упорядковані і перераховані усі скасовані мита на товари, обладнання, матеріали та сировину. Сама Угода має в складі преамбулу та сім розділів:

1. «Загальні принципи» (GENERAL PRINCIPLES);
2. «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики»

(POLITICAL DIALOGUE AND REFORM, POLITICAL ASSOCIATION, COOPERATION AND CONVERGENCE IN THE FIELD OF FOREIGN AND SECURITY POLICY);

3. «Юстиція, свобода та безпека» (JUSTICE, FREEDOM AND SECURITY);

4. «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» (TRADE AND TRADE-RELATED MATTERS);

5. «Економічне та галузеве співробітництво» (ECONOMIC AND SECTOR COOPERATION);

6. «Фінансове співробітництво» (FINANCIAL COOPERATION, WITH ANTI-FRAUD PROVISIONS);

7. «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» (INSTITUTIONAL, GENERAL AND FINAL PROVISIONS).

Угода містить 486 статей, 44 додатки, 3 протоколи [20].

Важливо, що підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС розділилося на два етапи. Політичну частину Угоди та Заключний акт саміту було підписано на позачерговому саміті Україна-ЄС 21 березня 2014 року. Якщо говорити більш конкретно, то було підписано преамбулу, статтю 1, розділи I «Загальні принципи», II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» і VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» Угоди. Окрім цього, було введено інформацію про те, що зобов'язання України, які впливають зі статті 8 Угоди про асоціацію стосовно ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р. будуть виповнені після внесення відповідних змін до Конституції України [6].

У свою чергу, 27 червня 2014 р. уже підписано економічну частину Угоди – розділи III «Юстиція, свобода та безпека», IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», V «Економічне та галузеве співробітництво» та VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством».

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Загалом, якщо розглядати дану угоду більш досконально, то варто зауважити, що місце Угоди про асоціацію для України слід розглядати крізь призму двох напрямів: по-перше, поступової інтеграції України до ЄС, а, по-друге, стратегії розвитку України.

Під поняттям «асоціація» розуміється залучення держави до участі в міжнародній організації, яка за обсягом прав та обов'язків такої держави є в будь-якому випадку вужчим від повноправного членства. Але обов'язково треба мати на увазі, що у Євросоюзі немає асоційованого членства. Тому укладання угоди про асоціацією з третьою країною не дає такій країні будь-яких прав та обов'язків держави-члена ЄС. Як наслідок, не варто згадувати про «асоційоване членство», – варто звертатись до понять «асоційована країна» та «відносини асоціації».

З іншої сторони, Угода про асоціацію – визначний документ у системі договорів ЄС. Вона укладається відповідно до ст. 217 Договору про функціонування ЄС. У відповідності з існуючою практикою, за укладення угоди про асоціацію з європейською державою в сенсі ст. 49 Договору про Європейський Союз, така угода може розглядатись як така, що готує відповідну країну до вступу в ЄС. Угоди про асоціацію – це угоди з множинністю учасників на стороні ЄС: Європейський Союз, Європейське співтовариство з атомної енергії (Євратом) та 28 держав-членів ЄС [15].

Важлива увага зосереджується на забезпеченні мобільності громадян і поглибленні візового діалогу, зокрема шляхом запровадження безвізового режиму після виконання відповідних стандартів, передбачених у Плані дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України [15].

Відповідно до «Інституційних, загальних та прикінцевих положень» передбачається запровадження якісно нових способів та етапів кооперації між Україною та ЄС після набуття чинності Угодою про асоціацію, зокрема створення Ради та Комітету з питань асоціації, Парламентського комітету з

питань асоціації. З метою рекомендаційного впровадження до реалізації Угоди громадянського суспільства буде створена Платформа громадянського суспільства [9].

У сенсі забезпечення належного виконання Угоди буде використаний відповідний механізм моніторингу та врегулювання спорів, які можуть виникати під час виконання Угоди.

Таким чином, на основі викладеної вище інформації, можна відзначити, що ЄС займав позицію, що Угода про асоціацію з Україною «не визначала наперед і залишала відкритим майбутній розвиток відносин Україна – ЄС», тобто не передбачала, але й не виключала майбутнього членства України в ЄС.

2.2. Галузеві угоди між Україною та Європейським Союзом, на підставі яких здійснюється співробітництво Сторін в окремих сферах взаємодії

Угода між Урядом України і Європейським Союзом про участь України у програмі COSME. Європейський Союз має у своїх здобутках достатню кількість програм, які спрямовані на розвиток таких вагомих сфер суспільного життя як економічна, культурна, наукова, екологічна тощо. Однією з таких програм є COSME (2014-2020) (англ. Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises) – це програма спрямована на допомогу у створенні сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва; пошуку зав'язків, які у подальшому допоможуть у обміні досвідом; формуванні культури ведення бізнесу відповідно до найкращих світових стандартів [30].

22 лютого 2017 року ВРУ ратифікувала угоду про участь України в програмі "Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу" [13].

Данна можливість передбачає надання необхідних сучасних професійних консультацій, проведення дієвих тренінгів, семінарів, лекцій і різноманітних конференцій для підприємців, як малих, так і середніх бізнесів, а також програми обміну, стажування та додаткові можливості пошуку партнерів у Євросоюзі.

Як зазначалося, у 2016 році, коли Україна офіційно долучилася до європейської програми підтримки малого та середнього бізнесу, доступна для України програма складатиметься з 25 підпрограм, які класифіковані за трьома напрямками: спрощення виходу МСП на зовнішні ринки, поліпшення умов для конкурентоспроможності та формування культури ведення бізнесу. Таким чином, саме ці фактори мають на меті впровадження усіх необхідних заходів для створення кваліфікованих працівників у державі [8].

У рамках даного заходу, береться до уваги також підтримка проектів рідного виду включаючи туризм, хімічну галузь, полегшення доступу до держзакупівель, зниження адміністративного навантаження, захист прав

інтелектуальної власності для компаній, що працюють в країнах, що не є членами ЄС.

Отже, таким чином, дана програма дає можливість розвитку малого та середнього бізнесу не тільки на території України, а і за її межами. Вона спряє підготовці необхідних кадрів, знавців своєї справи, які зможуть влучно та досконало застосувати знання отримані під час семінарів та тренінгів, які представлені даним проектом. Це дозволить національним підприємцям скористатись більшою кількістю переваг Зони вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом, значно підвищить здатність до конкуренції національних виробників, а також дозволить підприємцям проявити себе міжнародно-правовій арені.

Співпраця України з Європолем. Відповідно Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яку було укладено 2014 року, наша держава виявила бажання взяти на себе зобов'язання співпрацювати з ЄС у контексті боротьби з відмиванням коштів, з тероризмом та фінансуванням тероризму, незаконним обігом наркотиків, з кримінальною та незаконно організованою чи іншою діяльністю — контрабандою, економічною злочинністю, корупцією, підробкою документів та кіберзлочинністю. Ці обов'язки визначає розділ III «Юстиція, свобода та безпека» Угоди про асоціацію.

«Сторони посилюють двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема, співробітництво із залученням Європолу» - П. 3 ст. 22 Угоди. У наступних пунктах, сторони домовились просувати наступне судове співробітництво між країною та ЄС у цивільних справах на підґрунті відповідних багатосторонніх правових документів [23].

Слід акцентувати, що Європол є одним з перших спільних поліцейських органів Європейського Союзу. Рішення про створення в межах ЄС спеціалізованої поліцейської служби – Європейського поліцейського офісу передбачено статтею Маастрихтського договору про Європейський Союз. Задля здійснення посиленої співпраці між державами-учасницями

Євросоюзу в сфері попередження та боротьби з тероризмом, організованою злочинністю та іншими тяжкими формами злочинності, що загрожують державам-учасницям, Рада ЄС вирішила ухвалити рішення про заснування Європейського поліцейського офісу, на основі якого з 1 січня 2010 р. Європол праює як повноцінне агентство Європейського Союзу.

2016 р., а саме 14 рудня, між Україною та Європолом була підписана Угода про оперативне та стратегічне співробітництво, яка набрала чинності 12 липня 2017 року та зупинила дію попередньої Угоди 2009 року, цілю якої було посилення кооперації держав-членів ЄС, які діють через Європол, з Україною [5].

Ст. 4 чинної Угоди про оперативне та стратегічне співробітництво передбачає, що крім обміну інформацією, співробітництво відповідно може в себе включати: ретельний обмін спеціальними знаннями придбаними у ході боротьби зі злочинністю, загальними зведеннями, пудсумками стратегічного аналізу, інформацією щодо порядку кримінальних розслідувань, інформацією про способи відвернення злочинності, участь у навчальних та наукових заходах, а також надання консультацій та допомоги в окремих кримінальних розслідуваннях

Практична співпраця України з Європолом, так само як і теоретична, має чималу кількість напрямків та вагомi здобутки. У контексті Європолу це, перш за все, використання новітньої захищеної мережі для обміну інформацією SIENA — дежравні правоохоронці застосовують її для перевірки та ідентифікації фізичних та юридичних осіб, а також для перегляду вантажів компетентними органами.

Починаючи з 2018 р. в штаб-квартирі Європолу, яка знаходить за адресою Нідерланди, м. Гаага, Eisenhowerlaan, 73, почав працювати офіційний представник Національної поліції України. Україна бере сталу активну участь у систематичних операціях Європолу — наприклад, у щорічній операції з боротьби з незаконним обігом пестицидів Silver AXE, у рамках якої кожного року на кордонах Євросоюзу вилучають рекордні

обсяги підроблених або незаконно виготовлених пестицидів. Орім цього Україна брала участь у численних операціях ініційованих Європолем у сфері кіберзлочинності, відмивання коштів та фінансових злочинів, та протидії контрабандної зброї.

Таким чином, в наслідок укладання угоди державним правоохоронцям надана можливість брати участь у спільних поліцейських заходах та програмах разом з іноземними колегами, здійснювати обмін і деталізацію оперативної та стратегічної інформації, дізнаватись місцезнаходження злочинців, які перебувають у розшуку, створювати міжнародні колективні слідчі групи. Так, у результаті правоохоронцям була надана можливість розшири межі компетенції та отримати досвід у роботі з іноземними колегами.

Співпраця України з ЄС у сфері освіти і науки. Якщо говорити про Європейський простір вищої освіти в загальному, то він ґрунтується на міжнародному співробітництві та являється структурою, яка офіційно була заснована на Конференції міністрів країн-учасниць Болонського процесу, що пройшла в Будапешті і Відні у березні 2010 року. Болонський процес було засновано на Конференції міністрів відповідальних за вищу освіту у Франції, Німеччині, Італії та Сполученому Королівстві у Болоньї ще в червні 1999 року.

Метою Єдиного простору вищої освіти є розвиток, який полягає в такому: ґрунтується на академічній свободі і мобільності, інституційній автономії та участі студентів і викладачів в управлінні вищою освітою; впливає на сприяння підвищенню якості, економічній привабливості та соціальній згуртованості; розвивається соціальний вимір вищої освіти; сприяє майбутньому працевлаштуванню випускників і навчанню впродовж життя тощо [47].

19 травня 2005 року Україна, стала офіційним учасником Болонського процесу та підписала відповідну декларацію. Цей процес мав на меті побудову єдиного європейського, зрозумілого та модернізованого освітнього

простору. Разом з тим, наша держава мала дотримуватися основних принципів та загальних базових європейських освітніх стандартів, що встановлені Болонською декларацією. На сьогоднішній день, як учасниця Болонського процесу, Україна вже вирішила низку ключових завдань, що передбачали запровадження Національної рамки кваліфікацій (НРК – NQF), інноваційної Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС–ECTS), Додатку до диплома європейського зразка (ДД – DS – Diploma Supplement) [42; с. 46-47].

Пріоритетність, важливість та необхідність такого роду реформування системи вищої освіти у зв'язку з переходом на європейські освітні стандарти було підтверджено у Законі України «Про вищу освіту» No 2984-III із змінами від 4 листопада 2005 р., та Законі України «Про вищу освіту» від 01.07.14 р. No 1556-VII. Також треба зауважити, що лише в новій редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014 рік) нарешті дано означення: «академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами»

Участь у Болонському процесі – це відповідь на спільні виклики, що стоять перед системами вищої освіти європейських країн. ЄПВО – це об'єднання 46 національних систем, що розвиваються відповідно до спільно погоджених принципів. Саме такий простір сприяє визнанню різноманітних систем вищої освіти.

Основні принципи Болонського процесу щодо узгодження систем вищої освіти європейських країн було закладено у Сорбонській Декларації, яку підписали міністри Франції, Німеччини, Італії і Великої Британії у травні 1998 року [47].

Україна брала активну участь у інтеграції в ЄПВО, тому уже у грудні 2007 року Українська асоціація студентського самоврядування стала членом Європейського студентського союзу ESU (European Student's Union).

У квітні 2007 року Україна стала урядовим членом, одним із 18 країн-учасниць Болонського процесу, Європейського реєстру із забезпечення якості (ENQA). Практика європейських країн доводить важливість запровадження національної системи рейтингів вищих навчальних закладів [7].

Таким чином, інтеграція системи вищої освіти України в ЄПВО сприяє: трансформації мережі вищих навчальних закладів – залучення університетів; підготовці наукових і науково-педагогічних кадрів, вдосконаленню їх компетенції відповідно до сучасних вимог; сприянню мобільності студентів та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів у двосторонніх напрямках; запровадженню спільних ступенів та спільних (спеціальних) програм для іноземних студентів; а також забезпечує більш високий рівень самої вищої освіти та справедливий доступ до її отримання.

Отже, Україна зі свого боку робить усе можливе задля забезпечення усіх вищезазначених благ у сфері науки та освіти, у тому числі і підготовка дієвих правових інструментів співпраці, проте залишається відкритим питання щодо недостатнього фінансування даної сфери, застарілої матеріально-технічної бази більшості ВНЗ в країні, досить низького рівня володіння іноземними мовами як студентами, аспірантами, так і молодими науковцями та науково-педагогічними кадрами, а також проблема корупції та подолання бюрократичних перепон.

Правова база співробітництва між Україною та ЄС у розрізі регіонального розвитку, регіонального та транскордонного співробітництва встановлена положеннями статті 70 Угоди про партнерство і співробітництво (УПС) та розділом „Прикордонне та регіональне співробітництво” Порядку денного для Асоціації між Україною та ЄС [43].

22 липня 2009 року Україна та Євросоюз підписали «Меморандум про взаєморозуміння для встановлення діалогу про регіональну політику між Міністерством регіонального розвитку та будівництва України та Європейською Комісією».

Напрямки співробітництва між Україною та ЄС у сфері регіонального розвитку:

- Втілення в життя Меморандуму про взаєморозуміння для встановлення діалогу у сфері регіональної політики;
- Нормалізація взаємодії між представниками місцевої та регіональної влади України та ЄС в межах Комітету регіонів ЄС;
- Призведення до дії Спільної ініціативи ЄС щодо Криму (відкликана Україною);
- Впровадження на регіональному рівні проектів за рахунок фінансових інструментів ЄС та фінансових установ ЄС;
- Участь в Пілотній програмі регіонального розвитку Східного партнерства (ППРР СхП); Стратегії ЄС щодо Дунайського регіону;
- Залучення регіонів України до діяльності європейських регіональних асоціацій.

Угода між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз. Дану угоду було укладено 18 червня 2007 р., проте набрала чинності вона з 1 січня 2008 р.). Відтоді встановлено пільги для всіх категорій громадян України в частині, що стосується візового збору та тривалості візових процедур, а також спрощення візових процедур для окремих категорій громадян України. Це, зокрема, стосується стандартизації документів, що підтверджують мету поїздки, критеріїв видачі багаторазових віз. Також скасовано візові вимоги для володарів дипломатичних паспортів. Отримати шенгенські візи безоплатно відтепер мають 14 категорій громадян.

П'ятирічні багаторазові візи вправі отримувати дружина/чоловік, батьки та діти громадян України, які можуть офіційно перебувати в державах-членах ЄС, бізнесмени, журналісти, офіційні особи центральних та місцевих органів влади, конституційного та верховного судів, постійні члени офіційних делегацій.

Натомість, однорічні багаторазові візи видаються діячам науки, культури, спортсменам, професійним перевізникам, членам екіпажів поїздів,

учасникам програм обміну між містами-побратимами. У випадку використання протягом останніх двох років однорічних багаторазових віз, встановлені категорії громадян матимуть право на отримання багаторазових віз терміном дії від 2 до 5 років [42].

Безкоштовні візи отримують наступні категорії: подружня пара, батьки та діти громадян України, які мають дозвіл на перебування в державах-членах ЄС, учні, студенти, громадяни, які подорожують з гуманітарною метою, інваліди та супроводжуючі особи, спортсмени та супроводжуючі особи, журналісти, професійні перевізники, члени екіпажів поїздів, пенсіонери.

З цілю догляду за виконанням положень Угоди утворено Спільний комітет експертів з реалізації Угоди між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз (СВК), засідання якого відбуваються двічі на рік по черзі в Україні та Брюсселі.

Підписано Угоду між Україною та ЄС про внесення змін до Угоди між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз 23 липня 2012 р. у Брюсселі.

Вона передбачає:

- Збільшення кількості категорій громадян України, які матимуть право на спрощене оформлення безкоштовних, багаторазових віз;
- поліпшення порядку оформлення віз для представників засобів масової інформації;
- чітке встановлення термінів дії багаторазових віз та призначення співбесід з аплікантами;
- впорядкування регулювання діяльності візових посередників;
- введення безвізового режиму для власників службових паспортів України після запровадження в них біометричних даних.

В Україні та ЄС виконуються власні внутрішні процедури щодо ратифікації Угоди між Україною та ЄС про внесення змін до Угоди між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз.

17 травня 2017 р. під час урочистої церемонії в Європарламенті у м. Страсбург за участі Президента України Президент Європарламенту та представник Мальтійського Головування в Раді ЄС підписали законодавче рішення про лібералізацію ЄС візового режиму для України, яке було опубліковане 22 травня 2017 р.

11 червня 2017 року набув чинності режим безвізових подорожей для громадян України, що є мають біометричні паспорти. Це відбулось у результаті виконання Україною вимог Плану дій з лібералізації візового режиму. Ціль режиму короткострокових безвізових подорожей українських громадян з біометричними паспортами - допомога прямим контактам між людьми та посилювати бізнесові, соціальні та культурні зв'язки ЄС та України.

Угода про Спільний авіаційний простір між Україною та ЄС 2022 року. 12 жовтня 2021 року Україна та Європейський Союз уклали Угоду про спільний авіаційний простір (САП). Рада ЄС 28 червня 2021 року дала згоду на укладання з Україною Угоди про спільний авіаційний простір. ВРУ 17 лютого 2022 року ухвалила закон про ратифікацію угоди між Україною та Європейським Союзом про спільний авіаційний простір (САП) [29].

Зазначається, що документ має на меті створення спільного авіаційного простору між Україною та ЄС, що сприятиме взаємному доступу до ринків авіаперевезень з рівними умовами конкуренції та повагою до однакових правил. Йдеться, зокрема, про безпеку польотів, авіаційну безпеку, організацію повітряного руху, гармонізацію соціальної сфери та захисту довкілля. Відтак, ЄС визнаватиме українські сертифікати, видані літакам українського виробництва, а також у перспективі це означає, що авіаційна інфраструктура стане більш привабливою для інвестиційних проектів.

Таким чином, можна з впевненістю зазначити про те, що Україна співпрацює з ЄС не тільки в одній певній сфері. Вона робить це на усіх можливих напрямках та в усіх можливих сферах. Окрім кооперації підприємств та правоохоронного сектору, країни ЄС активно долучаються до

підтримки у науковій та освітній сфері. Наразі, ми бачимо, що існує не одна програма, яка дозволяє молодим працівникам сфери освіти та технологій зробити вагомий крок у напрямку підтримки європейського освітнього процесу та навпаки. Крім цього, достатньо важливим фактором є підписання угоди про спрощення оформлення віз. Це стало новим етапом сприяння кооперації України та ЄС у всіх напрямках. Тож, питання галузевих правових інструментів співпраці було і є досить обширним.

2.3. Політико-правові інструменти співробітництва України та ЄС в рамках ініціативи «Східного партнерства» та «Європейської політики Сусідства»

Варто розпочати з того, що під поняттям «Східне партнерство» насамперед розуміють зовнішньополітичну ініціативу Європейського Союзу, яка розповсюджується на 6 країн – Азербайджан, Білорусь, Вірменію, Грузію, Молдову та Україну [49].

Загалом, започатковано таку форму роботи було на Празькому установчому самміті “Східного партнерства” 7 травня 2009 р. [13].

Даний вид ініціативи передбачає можливість модернізації договірно-правової бази відносин ЄС зі східними сусідами за допомоги заміни дійсних угод про партнерство та співробітництво на нові модернізовані угоди про асоціацію, створення поглиблених та всеохоплюючих зон вільної торгівлі (ЗВТ), лібералізацію візового режиму між ЄС та державами-партнерами тощо [34].

Впровадження Східного партнерства, як наслідок, привело до відокремлення зовнішньополітичних способів підходу ЄС до відносин з сусідами ЄС на півдні та сході, які до цього перебували в однакових умовах Європейської політики сусідства. Зі сторони України це був крок у правильному напрямку, оскільки східні сусіди є європейськими державами і можуть претендувати на членство в ЄС за умови досягнення відповідних критеріїв та стандартів [48].

Важливим інтересом України щодо Східного партнерства є надання зацікавленим країнам-партнерам можливості стати членом ЄС і, як наслідок, перетворення ініціативи на з'єднуючу ланку з політикою розширення Союзу.

Основні завдання проєкту в стосунках з Україною «Східне партнерство» [28]:

1. подальше спрощення візового режиму та поступовий рух до його лібералізації
2. створення поглиблених зон вільної торгівлі

3. підтримка процесу адаптації законодавства
4. зміцнення інституційної здатності країн-партнерів,
5. сприяння регіональному розвитку на основі політики регіонального вимірювання ЄС
6. започаткування інтегрованої системи управління кордонами, партнерство у сфері енергетичної безпеки.

Тематичні платформи “Східного партнерства”. Обмін інформацією та досвідом країн-партнерів у контексті здійснення реформ та перетворень – це мета тематичних платформ. Робота платформ також сприяє налагодженню прямих контактів між експертами країн-партнерів та держав-учасниць ЄС. Збори кожної з тематичних платформ проходять щонайменше двічі на рік. Платформи підзвітні щорічним зустрічам міністрів закордонних справ [54].

Делегації від України присутні на засіданнях чотирьох тематичних платформ “Східного партнерства”, що насамперед беруть початок від 2009 р. За результатами другого раунду таких платформ у жовтні-листопаді 2009 р. схвалено так звані загальні цілі та робочі програми їхньої діяльності на 2009-2011 рр. У процесі засідань платформ, що відбулися у другій половині 2011 р., затверджено робочі програми на 2012-2013 рр. [47].

2017 року в Брюсселі пройшов саміт "Східного партнерства", де було затверджено переглянута систему платформ та тематичних панелей – покликано допомагати ефективнішій реалізації «20 очікуваних досягнень Східного партнерства до 2020 року» та був підтриманий підхід, щодо поновлення інституційної складової "Східного партнерства".

Тож, варто сказати про наступні тематичні платформи:

1. “Демократія, належне врядування та стабільність”: займається питанням демократії та прав людини; юстиції, свободи та безпеки; безпеки та стабільності.
2. “Економічна інтеграція та зближення з політиками ЄС”: розглядає теми торговельного та регуляторного наближення; соціально-економічного розвитку.

3. “Енергетична безпека”: займається питанням зміцнення співдружності; підтримки розвитку інфраструктури, взаємозв’язків та диверсифікації постачань; гармонізації політик у сфері енергетики.
4. «Міжлюдські контакти»: розглядає питання культури; освіти та науки; інформаційного суспільства, медіа, радіо та телемовлення тощо [14].

Європейська політика сусідства. ЄПС потребує широкої та довгострокової співпраці ЄС і країн-партнерів з цілю виконання обов’язків, встановлених спільними зусиллями у рамках «Плану дій щодо Європейської політики сусідства (ЄПС)». Основним інструментом реалізації Європейської політики сусідства є двосторонні Плани дій між ЄС та кожною країною-партнером в рамках ЄПС. Наразі 12 держав з 16 узгодили такі Плани дій, що встановлюють шлях політичних та економічних реформ з короткостроковими та середньостроковими пріоритетами трьох та п’яти років [11].

Європейська політика сусідства поширюється на ряд країн. ЄПС пропонує країнам-партнерам привілейовані відносини, побудовані на взаємному прагненні до спільних цінностей. Від того, наскільки поділяють їх країни-партнери, залежить інтенсивність відносин між ними та Європейським Союзом

Європейська політика сусідства на практиці означає:

- для сусідів ЄС – гарантія того, що хвиля розширення ЄС у 2004 р. надасть нові можливості для відносин з новим, більшим ЄС. Вони не тільки лишатимуться за стінами нової фортеці, їх запрошуватимуть приєднатися до найбільшого в світі ринку і скористатися його перевагами;
- створення зони стабільності, базованої на єдиних цінностях та спільних політичних завданнях;
- на передбачуваний термін це найкраща можливість для всіх сторін: для зміцнення співпраці між сусідами в такий спосіб, який не загрожує внутрішній рівновазі ЄС і не спонукає до нереалістичних амбіцій тих, хто одного дня планує вступити в ЄС;

– на довгий термін ця концепція прокладає шлях до стабільних, міцних відносин між ЄС та нашими сусідами. Очікуваний результат – якщо наші сусіди погодяться і зможуть скористатися пропозицією – стабільніше і заможніше життя на значній частині нашої планети

В межах даної ініціативи Україні пропонуються дві головні ідеї рамок відносин. По-перше, Україні пропонується новий шлях, що включає перспективу ефективнішої інтеграції в єдиний ринок ЄС, преференційних торговельних відносин, майбутнього співробітництва у сфері культури та взаєморозуміння, інтеграції у транспортну, енергетичну та телекомунікаційну європейські мережі. По-друге, забезпечуються нові конкретні інструменти, зокрема, участь у європейських програмах і діях, нові джерела фінансування, Програма дій для України та щорічні огляди [18].

Для фінансування практики в межах ЄПС запроваджується новий «Інструмент європейського сусідства й партнерства» (*ІЄСП*), за допомогою якого з 2007 року заміняться чинні програми технічної допомоги «ТАСІС» і «МЕДА» в країнах ЄПС і в росії. Його мета - надання підтримки ЄС з цілю розвитку простору процвітання та добросусідства та її ефективнішого використання. Період дії з 2007 по 2013 роки [9].

Так, посилилась взаємодія між країнами Східної Європи під егідою Європейського Союзу, було підписано Україною, Грузією та Молдовою Угоди про асоціацію з ЄС та зросла торгівля з Євросоюзом, впроваджено стандарти ЄС, безвізовий режим, доступ до програм ЄС, посилено поінформованість про ЄС та його діяльність в Україні [19].

РОЗДІЛ III Національні правові інструменти співробітництва України з Європейським Союзом

3.1. Конституційні підстави асоціації України з Європейським Союзом

Новий вагомий етап процесу конституційних перетворень, який переслідує стратегічне прагнення з набуття членства в ЄС було започатковано після виявлення тенденцій й інтеграційних процесів співпраці між державами у політичній, економічній, правовій, соціальній, науковій, культурній галузях.

У результаті дослідження процесу конституціоналізації європейської інтеграції було виявлено лише незначну кількість наукових досліджень з даної тематики. Серед науковців, які приділяють увагу щодо усвідомлення та визначення феномену конституціоналізації О. Стрельцова, М. Баймуратов, О. Батанов, И. Бондарь, М. Дамірлі, В. Зорькін, В. Кампо, П. Мартиненко, О. Олійник, М. Орзіх, А. Шайо, В. Шаповал та інші.

О. В. Стрельцова у своїй роботі зазначає, що основні принципи правового регулювання взаємовідносин України з ЄС перш за все встановлені в основоположних актах: Конституції України, а також установчих договорах ЄС, які були визнані Судом ЄС «конституційною хартією» цього міждержавного об'єднання [37].

Конституція України впроваджує юридичні передумови для використання положень права ЄС у правопорядку України. У відповідності з ст. 9 Конституції чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є складовою національного законодавства України. Це положення надає нормам схвалених Верховною Радою міжнародних договорів статус норм національних законів. До того ж слід сказати, що положення зазначеної статті можуть автоматично не надавати нормам міжнародних договорів безумовного пріоритету щодо норм національного права.

Важливо зауважити, що серйозною частиною системи конституційно-правових засад співробітництва України з ЄС виступають обов'язкові норми

міжнародних договорів, де найвищу юридичну силу серед них мають норми, що містяться в міждержавних міжнародно-правових договорах, можливість укладання яких передбачена конституційними актами України та Союзу. Саме ці угоди створюють базові правові основи для взаємодії сторін [36].

Парламент ухвалив Закон "Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)" 7 лютого 2019 р. За відповідне рішення проголосували 334 народних депутатів.

Офіційно, цим інструментом вносяться зміни до Конституції України, якими закріплюється незворотність стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Верховна Рада України постановила:

У абзаці п'ятому преамбули після слів "громадянської злагоди на землі України" додати "та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України" [51].

Пункт 5 частини першої ст. 85 зробити в такій формі викладу: "5) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору" [49].

Ст. 102 доповнити частиною третьою такого змісту: "Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору" [49].

Ст. 116 доповнити пунктом 1⁻¹ такого змісту: "1⁻¹) забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору" [50].

Пункт 14 розділу XV "Перехідні положення" вилучити [50].

Таким чином, із Перехідних положень Конституції вилучається пункт, який координує використання існуючих військових баз в Україні для тимчасового перебування іноземних військових формувань на засадах оренди відповідно до міжнародних договорів [50].

Таким чином, як зазначає в одній зі своїх робіт Волошин Ю. О.: «продовжуючи дослідження інтеграції у контексті саме категоріального дискурсу, треба зазначити, що ця категорія має складний, синтетичний характер та виступає як відображення специфіки конституційно-правових та міжнародно-правових явищ, що відбуваються на території національних держав та міжнародній арені» [8].

Отож, враховуючи вищенаведені факти, можна коротко підсумувати, що конституційними змінами впроваджує юридичні передумови для використання положень права ЄС у правопорядку України. Таким чином, наша держава виводить на національний рівень норми та стандарти, які у своїй практиці використовує Євросоюз. І це зрозуміло, адже саме в Конституції концентровано відображені підходи держави до міжнародного співробітництва, саме вона є тим елементом правової системи, що здатен ефективно регулювати діяльність як у внутрішньодержавній, так і в зовнішньополітичній сферах, сприяти належному захисту національних інтересів.

3.2. Система національних нормативно-правових актів, які регулюють асоціативне співробітництво між Україною та Європейським Союзом

Протягом досить довгого часу Україна розробляла та запроваджувала низку нормативно-правових актів стосовно співробітництва з Європейським Союзом. Як уже зазначалось у попередніх розділах, усі ці кроки були зроблені задля однієї цілі – європейської інтеграції.

Варто розпочати з теми адаптації українського законодавства до європейських стандартів. У рамках даного питання було ухвалено закон України від 18.03.2004 №1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [10].

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС – це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*. Проте, важливо зазначити, що адаптація законодавства це не тільки приведення до ідеалу існуючого законодавства, а й розробка нових проектів нормативно-правових актів беручи до уваги *acquis communautaire*.

Acquis communautaire представляє собою правову систему Європейського Союзу, до якої входять акти законодавства, прийняті в рамках трьох стовпів ЄС, але не обмежується ними. До них належать Європейське співтовариство, Спільна зовнішня політика та політика безпеки і Співробітництво в сфері юстиції та внутрішніх справ. Європейське співтовариство, в свою чергу, було утворено з Європейського Економічного Співтовариства, Європейського об'єднання вугілля та сталі та Європейського співтовариства з атомної енергії [15].

Поняття *acquis communautaire* вперше було законодавчо закріплено у Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, прийнятій Верховною Радою України у березні минулого року. Проте найбільш поширеним в нормативно-правових актах України є поняття адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Таким чином, в Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу зазначено: „Адаптація законодавства України до законодавства ЄС полягає у зближенні із сучасною європейською системою права....”

Для реалізації європейського законодавства Україні необхідні такі реформи:

- державної служби: модернізує основний інструмент необхідний для забезпечення на адміністративному рівні успішного проведення реформ;

- антикорупційного законодавства: мається на увазі усунення умов і стимулів для здійснення корупційних діянь, забезпечення невідворотності покарання за вчинення корупційних діянь;

- дерегуляційна: переробка застарілої регуляторної системи, успадкованої з радянських часів, та створення нової модернізованої системи, що відповідає сутності та потребам ринкової економіки. Реалізація цієї реформи допоможе поновити інвестиційний та бізнес-клімат;

- податкова: акцентом має стати суттєве полегшення адміністрування податків, незгода з використанням системи авансових податкових платежів, зниження фіскального тиску на фонд заробітної плати [10].

Пристосування національного законодавства до законодавства міжнародних організацій проводять уповноважені на це органи державної влади за принципами контролю, правотворчості, планування, координації. Воно є базисом процесів інтеграції, передумовою для гармонізації національного законодавства із законодавством міжнародних організацій. Це планомірний процес, що розділений на декілька послідовних етапів, на кожному з яких необхідно досягати певного ступеня відповідності національного законодавства міжнародно-правовим нормам і стандартам.

Адаптаційний процес буквально зачіпляє всі аспекти законодавства, згадувані в Угоді про партнерство та співробітництво. До першочергових відносяться ті сфери законодавства, від зближення яких залежить зміцнення економічних зв'язків України й держав-членів ЄС.

Аналіз послідовних змін щодо наближення нашого законодавства до правової системи ЄС дає змогу спостерігати проблеми, що потребують негайного вирішення, і запропонувати способи до підвищення ефективності цього процесу. Адаптація українського законодавства до законодавства ЄС відбувається одночасно з правовою реформою в Україні. Держава має оновити законодавство, відповідно до міжнародних принципів і стандартів, оскільки до цього часу в її правовій базі зазначених принципів і стандартів не було.

Загальною проблемою є недосконалість, а інколи й суперечливість нормативно-правових актів, що погано впливає на процес реалізації прав і виконання обов'язків усіма суб'єктами суспільних відносин, сповільнює розвиток України як правової держави [8].

Одним зі шляхів вирішення зазначеної прогалини в нашій державі є врегулювання на законодавчому рівні процесу прийняття нормативно-правових актів суб'єктами нормотворення та врахування положення, що є необхідною умовою й головним принципом нормотворчого процесу є законність як об'єктивна властивість права загалом.

У постанові Верховної Ради України від 27.06.2007 №1242-V «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про інтенсифікацію співробітництва України з Європейським Союзом у рамках єврорегіонів та перспективи транскордонного співробітництва» зокрема, зазначалося, що «посилення ролі єврорегіонів у процесі транскордонного співробітництва полягає в тому, що вони можуть і повинні стати ключовою ланкою у підтриманні контактів між органами державної влади, виробленні стратегії спільних дій, ініціюванні проектів, реалізація яких відповідає інтересам прикордонних регіонів України» [8].

Якщо говорити про участь України в транскордонному співробітництві, то основні теоретико-методологічні засади проблеми у своїх працях обґрунтували українські дослідники І. Артьомов, А. Балян, І. Бураковський, С. Гакман, В. Гарагонич, І. Журба, Є. Кіш, Н. Мікула, С.

Мітряєва, О. Передрій, В. Різник, Н. Ротар, Л. Стрільчук, І. Студенніков, С. Устич, Ю. Шолох та інші. Зокрема, вони з'ясували сутність понять та методологію системного дослідження, крізь призму яких розкривається зміст аналізованої проблеми, вивчили загальні критерії, принципи і аспекти транскордонного співробітництва України та його нормативно-правове забезпечення, визначили його основні етапи розвитку, місце у розбудові нашої державою зв'язків із сусідніми державами Європи та роль у її долученні до процесів європейської інтеграції [22].

Переважає більшість науковців покращення Україною транскордонних зв'язків пов'язує із здобуттям нею незалежності та поновленням політичної незалежності країнами Центрально-Східної Європи. Водночас існують й інші підходи, автори яких становлення такої форми співпраці датують 1970-80-ми роками.

Окрім уже наведених нормативно-правових актів не останнє місце за важливістю займають такі правові інструменти: Указ Президента України від 19.12.2007 №1236/2007 «Про заходи щодо активізації євроінтеграційного прикордонного співробітництва»; Закон України від 15.01.2008 №117-VI «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз»; Закон України від 06.03.2008 №137-VI «Про ратифікацію Угоди між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулюванням криз» тощо.

Варто зазначити, що в сучасних умовах існування ми можемо говорити про наближення моменту створення якісно нових правових інструментів пов'язаних насамперед із отриманням Україною статусу кандидата на вступ до ЄС.

Таким чином, можна зазначити про інтерсивний рівень роботи України у створенні національних правових інструментів, що мають позитивний вплив на кооперацію держави з ЄС. Одним із таких важливих нормативно-правових актів є Закон України від 18.03.2004 №1629-IV «Про Загальнодержавну

програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». Відповідно до нього велася активна робота у напрямку стандартизації та гармонізації законодавства до сучасних критеріїв, що існують у ЄС, разом з тим проводячи реформи у сфері державної служби, антикорупційній прощні, а також податковій.

3.3. Організаційний механізм співробітництва України з Європейським Союзом

Механізми координації співробітництва між Україною та ЄС також відіграють важливу та специфічну роль у роботі між Україною та ЄС. Основним документом, що регулює такі механізми є Угода про асоціацію Україна – ЄС.

Відповідно до статей 460-470 Глави 1 "Інституційна структура" Розділу VII "Інституційні, загальні та прикінцеві положення" Угоди про асоціацію базовими першочерговими координуючими органами є: Саміти Україна-ЄС, Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації, а також Платформа громадянського суспільства.

Організаційне забезпечення передбачає встановлення провідних органів виконавчої влади, організацій, установ, що відповідатимуть за виконання завдань, визначених Стратегією інтеграції; постійне проведення зустрічей Української частини Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС з цілю впровадження виконання завдань, визначених Стратегією інтеграції; розробку модернізованих програм у системі освіти, додаткова підготовка державних службовців за напрямками європейської інтеграції України [24].

Саміти Україна-ЄС є найбільш дієвий рівень комунікації Сторін, зокрема з питань імплементації Угоди. Зазвичай вони проводяться раз на рік. Саміти потрібні, щоб здійснювати загальний моніторинг імплементації Угоди, а також обговорення двосторонніх або міжнародних питань, що становлять інтерес для зацікадених сторін [1].

Так, наприклад, у 2004 році Гаага (Нідерланди) приймала восьмий Самміт Україна - ЄС. Це перший самміт після таких вагомих змін, як завершення найбільшої в історії ЄС хвилі розширення. Під час засідання відбувались дискусії щодо питання внутрішнього розвитку в Україні та в Євросоюзі, стану та перспектив розширення кооперації між Україною та ЄС

в торгівельно-економічній, сфері безпеки, а також юстиції та внутрішніх справ.

У рамках саміту було підписано Угоду про участь України у Поліцейській місії ЄС у Македонії та схвалено План дій Україна - ЄС щодо співробітництва у сфері науки, освіти та технологій.

Під час саміту були охарактеризовані перспективи відносин між Україною та ЄС у контексті реалізації ЄПС, зокрема, підготовці Плану дій Україна - ЄС.

Українські представники ще на початку чітко постановила, що для неї основне, щоб План дій був не просто систематизацією уже створених напрямків співробітництва з ЄС, а містив додану вартість та створював додаткову можливість поширення на Україну чотирьох свобод - свободи руху товарів, послуг, капіталу і людей [24].

Важливими питаннями у галузі торгівлі було надання економіці України ринкового статусу у межах антидемпінгового законодавства Європейського Союзу. Сторони проголосили, що Україні цей статус буде надано, як тільки будуть виконані необхідні домовленості; вирішення нерегульованих питань двосторонньої торгівлі, включаючи поступове припинення дії вивізного мита на металобрухт та усунення дискримінаційного становища в автомобілебудівній сфері [12].

Дискусія на саміті підтвердила важливе значення, яке сторони надають подальшому поглибленню співробітництва між Україною та ЄС з метою зміцнення стабільності, безпеки та процвітання на європейському континенті та запобіганню появі нових ліній поділу [4].

Рада асоціації здійснює контроль і моніторинг застосування і виконання Угоди про асоціацію та періодично переглядає функціонування цієї Угоди у світлі її цілей. Її засідання проводяться на постійній основі щонайменше один раз на рік (на рівні міністрів), а також тоді, коли цього вимагають обставини. За взаємною згодою засідання Ради асоціації проводяться у будь-якому необхідному складі. Інавгураційне засідання Ради

асоціації Україна-ЄС відбулося в грудні 2014 р. в Брюсселі. До того ж, Рада асоціації вивчає будь-які основні проблеми, що з'являються в рамках Угоди, і будь-які інші двосторонні або інтернаціональні питання, що становлять суспільний інтерес. Вона, насамперед, сформована із представників Уряду України, з одного боку, та членів Ради ЄС і членів Європейської Комісії, з іншого боку. Управління в Раді асоціації здійснюється по чергово представником України і Союзу. За потреби та за погодженням сторін інші органи приймають участь у роботі Ради асоціації як спостерігачі.

Комітет асоціації покликаний допомагати Раді асоціації у здійсненні нею своїх обов'язків та сформований з представників Сторін, головним чином, на рівні вищих посадових осіб. Перше засідання Комітету асоціації відбулося у липні 2015 р. в Брюсселі [14].

Рада асоціації може делегувати Комітету асоціації будь-яке зі своїх повноважень, у тому числі компетенцію приймати обов'язкові до виконання рішення. Комітету асоціації надають допомогу підкомітети [4].

Так, рішенням Ради асоціації створено два підкомітети Комітету асоціації між Україною та ЄС: Підкомітет з питань свободи, безпеки та юстиції та Підкомітет з питань економіки та іншого секторального співробітництва.

Крім цього, Рада асоціації може утворити спеціальні комітети або органи з окремих актуальних питань імплементації Угоди, визначити їхній склад, функції та обов'язки. Усе залежить від поточної обстановки та сучасних потреб співпраці між країнами [12].

Парламентський комітет асоціації є форумом для проведення засідань та пошуку нових ідей між українськими парламентарями та європарламентарями. Відповідно до складу Парламентського комітету входять члени Верховної Ради України та Європейського Парламенту. Засідання цього Комітету проводяться з певною регулярністю, яку він визначає на власний розсуд.

Головування у Парламентському комітеті асоціації здійснюється сторонами по черзі, згідно з положеннями, викладеними в його регламенті. Комітет також може запитувати у Ради асоціації інформацію щодо призведення до дії Угоди про асоціацію та надавати їй свої рекомендації. Парламентський комітет асоціації може створювати відповідні підкомітети.

Платформа громадянського суспільства запроваджена слугувати проведенню регулярних сесій виразників громадянського суспільства задля сповіщення їх про виконання Угоди про асоціацію та врахування їхнього внеску для її виконання [4].

Складається Платформа громадянського суспільства безпосередньо з представників громадянського суспільства України, з одного боку, і членів Європейського економічного і соціального комітету (ЄЕСК), з іншого.

Також згадана платформа має можливість пропонувати рекомендації Раді асоціації. Окрім цього, Комітет асоціації та Парламентський комітет асоціації здійснюють регулярні контакти з речниками Платформи громадянського суспільства з метою вислухати їхні думки щодо досягнення поставлених цілей Угоди про асоціацію.

У розрізі даного питання неможливо не зазначити, що саме УПС окреслила політичний механізм співробітництва. Зважаючи на те, що його можна визначити як «механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо» у складі комплексного механізму державного управління, розглянемо політичний механізм співробітництва України та ЄС відповідно до УПС у Розділі II «Політичний діалог» [3].

Відповідно до УПС учасники погоджують між собою регулярний політичний дискус, який вони мають намір розвивати та поглиблювати. Політичний діалог запроваджено з метою супроводу та зміцнення процесу зближення між ЄС та Україною, підтримки політичних та економічних перемін у нашій державі, а також сприяння встановленню нових видів співробітництва.

Передбачалося, що політичний діалог, по-перше, зміцнить зв'язки України із ЄС і, власне, із союзом демократичних держав в Європі. При цьому економічне зближення шляхом реалізації Угоди приведе до більш інтенсивних політичних відносин між Сторонами. По-друге, регулярний політичний діалог ще більше зближить позиції Сторін з міжнародних питань, а тому, очевидно, зміцнить безпеку і стабільність на Європейському континенті. По-третє, політичний діалог передбачає, що Україна та ЄС будуть співпрацювати у питаннях зміцнення стабільності і безпеки в Європі, додержання принципів демократії, поваги і сприяння правам людини, зокрема правам національних меншин. Більше того, у необхідних випадках проводитимуться консультації із зазначених питань (стаття 6 УПС) [44].

Таким чином, головними організаційними механізмами співпраці між Україною та ЄС виступають Саміти Україна-ЄС, Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації, а також Платформа громадянського суспільства. Саме вони додволять якомога ефективніше проводити роботу у сфері інтеграції та створити вільні відносини між сторонами. УПС у свою чергу окреслила політичний механізм співробітництва, який дозволяє зрозуміти у чому напрямку рухаються учасники процесу.

ВИСНОВКИ

Отож, підбиваючи підсумки, можна з впевненістю стверджувати, що Україна на даному етапі розвитку уже має досить велику базу правових інструментів, що регулюють співпрацю нашої держави з Європейським Союзом. Наразі ми бачимо досить чіткі результати, які говорять про кооперацію країни у різних сферах та напрямках. Сюди відноситься економічна, політична, культурно-освітня сфера, екологічна тощо.

Говорячи про юридичні етапи становлення і розвитку співробітництва України з Європейським Союзом, треба розпочати з того, що наша держава розпочала цей шлях ще у 1993 році, коли ставлення України вперше на законодавчому рівні було проголошено в Основних напрямках зовнішньої політики України. У 1994 р. було підписано Угоду про партнерство та співробітництво. Саме цей період можна назвати початком професійний відносин Україна – ЄС. Протягом багатьох років було проведено ряд зустрічей, ухвалено значну кількість програм, зпроваджено багато нововведень у відносинах між Союзом та державою. Початком новітнього етапу можна вважати дату 13 березня 2014 року, тоді Верховна Рада України прийняла Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі», яка затверджує невідворотність курсу України на європейську інтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі. У вересні 2014 р. Європейський парламент ратифікував Угоду про асоціацію між Україною і Європейським Союзом синхронно з Верховною Радою України.

Події ж, які розгорнулись 24 лютого 2022 року призвели до того, що 28 лютого, за 4 дні після початку повномасштабної агресії з боку росії, Україна на офіційному рівні подала до Брюсселя заявку про вступ до ЄС та висловила сподівання, що ЄС, зважаючи на обставини, зможе швидко розпочати процедуру вступу. Глава МЗС України Дмитро Кулеба запевнив держави-члени, що: «ми сьогодні перебуваємо в унікальному політичному моменті, коли громадська думка в Україні і державах ЄС рекордно висока на користь

подальшої євроінтеграції України». Він додав, що Україна не говорить про негайне членство у блоці, але вірить, що нині немає раціональних аргументів проти надання їй кандидатського статусу. Як повідомляється, Європейська комісія 8 або 15 червня оприлюднить свій підсумок щодо заявки 3 країн: України, Молдови та Грузії на отримання статусу кандидата на вступ, а сам саміт лідерів ЄС, де обговорять подальшу євроінтеграцію України, відбудеться 25-26 червня [5].

Проаналізувавши систему правових інструментів, на підставі яких здійснюється регулювання співробітництва між Україною та ЄС можна сказати, що Україна проходить досить складний шлях у напрямку приведення у порядок та гармонізації власного законодавства до міжнародних стандартів.

Правовідносини, що будуються між країною та об'єднанням здійснюються на двосторонніх засадах. У ході багаточисленних самітів та засідань неодноразово було підкреслено про намір відбудови таких контактів, які у подальшому призвели б до більш довготривалих та тісних взаємодій, а у подальшому і до членства України в ЄС. Задля цього використовуються більш гнучкі правові акти, які пристосовуються до зміни актуальних положень у таких відносинах. Так, наприклад, Угоду про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами та Україною замінила нова Угода про асоціацію, яка дала змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в свою чергу, відкрила нову сторінку в стосунках України та Євросоюзу – ми перейшли від простого співробітництва до процедур, які дозволяють Україні повністю інтегруватися до ЄС. Відчутні переваги даної угоди – це лібералізація візового режиму з країнами Євросоюзу і спрощення торгівлі між Україною та ЄС, яке полягає в тому, що для українських виробників відкрився пільговий доступ до одного з найбільших ринків світу. Завдяки

Угоді про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка є частиною Угоди про асоціацію, українські підприємці мали змогу суттєво збільшити обсяги своєї торгівлі з ЄС.

Щодо галузевих угод між Україною та Європейським Союзом, об'єктивно Україна та ЄС уже мають свою історію відносин, які затверджені низкою правових актів, які регулюють кожен сферу діяльності. Це і економічна, політична, культурно-освітня сфера, екологічна простори тощо. Співробітництво між Україною та Євросоюзом у сфері юстиції, свободи і безпеки також базується на широкомасштабній угоді про партнерство та співробітництво, що доповнюється Планом дій Євросоюзу у сфері ЮСБ 2007 року. Механізмом імплементації даного Плану дій, його моніторингу та визначення щорічних пріоритетів є схвалення Плану-графіку.

Ще одними угодами, які є складовими договірною механізмом співпраці України з Євросоюзом у сфері юстиції, свободи і безпеки є Угода між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз та Угода про реадмісію осіб, підписані 18 червня 2007 року. Дані Угоди створюють власний інституційний механізм їх реалізації та приймають рішення щодо імплементаційних заходів. Отже, співробітництво між Україною та Європейським Союзом у сфері юстиції, свободи і безпеки є одним із пріоритетів розвитку їх відносин [6].

Відзначаючи всю важливість технічної, фінансової, організаційно методичної та іншої допомоги, наданої ЄС, його державами-членами Україні за останні роки в модернізації системи освіти і науки, треба підкреслити, що потенціал цієї співпраці все ще не реалізований у повній мірі і потребує подальшої актуалізації. Проте у даному напрямку уже досягнуто певного прогресу, адже Україна вже стала учасницею Болонського процесу, що мав на меті створення єдиного європейського, зрозумілого та сучасного освітнього простору. Разом з тим, наша держава повинна дотримуватись основних принципів та загальних європейських освітніх стандартів,

передбачених Болонською декларацією. На сьогоднішній день, як учасниця Болонського процесу, Україна вже вирішила низку ключових завдань [35].

Також до важливих угод варто віднести Угоду між урядом України і Європейським Союзом про участь України у програмі COSME, яка допомогла у створенні сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва; пошуку зав'язків, які у подальшому допоможуть у обміні досвідом; формуванні культури ведення бізнесу відповідно до найкращих світових стандартів. Угода про оперативне та стратегічне співробітництво, зокрема, була укладена з правоохороною метою, а саме задля можливості подальшої тісної співпраці з Європолем. Угода між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз допомогла встановлено преференції для всіх категорій громадян України в частині, що стосується: візового збору (35 євро), тривалості візових процедур (10 діб у звичайних випадках, 2 доби — у термінових) та спрощення візових процедур для окремих категорій громадян України [14].

Щодо ініціативи «Східного партнерства» та «Європейської політики Сусідства», то це, насправді, дало можливість оновлення договірно-правової бази відносин ЄС зі східними сусідами шляхом заміни чинних угод про партнерство та співробітництво на угоди про асоціацію, створення поглиблених та всеохоплюючих зон вільної торгівлі (ЗВТ), лібералізацію візового режиму між ЄС та державами-партнерами тощо. У рамках розвитку відносин Україна-ЄС укладення нової Посиленої угоди було визначальним чинником. Нова угода мала замінити Угоду про партнерство та співробітництво (УПС), термін дії якої спливав на початку 2008 р. і яка за багатьма позиціями вже не відповідала актуальним вимогам співробітництва між Україною та ЄС, а тому потребувала не пролонгації, а зміни [55].

Щодо національних правових інструментів, слід розпочати з Конституції, куди були внесені певні зміни. Конституційними перетвореннями зокрема, поповнився текст преамбули Основного Закону. Також, конституційними змінами впроваджує юридичні передумови для

використання положень права ЄС у правопорядку України. Таким чином, наша держава виводить на національний рівень норми та стандарти, які у своїй практиці використовує Євросоюз. І це зрозуміло, адже саме в Конституції концентровано відображені підходи держави до міжнародного співробітництва, саме вона є тим елементом правової системи, що здатен ефективно регулювати діяльність як у внутрішньодержавній, так і в зовнішньополітичній сферах, сприяти належному захисту національних інтересів. Треба зазначити, що адаптація законодавства України до законодавства ЄС також відіграла свою роль. На законодавчому рівні було прийнято закон України від 18.03.2004 №1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». Головна проблема заключалась у неточності та суперечливості певних правових актів держави, що є неприпустимим відповідно до стандартів ЄС. Тому, варто звернути увагу, що ЄС особливого значення надає саме якості правових актів. Указ Президента України від 19.12.2007 №1236/2007 «Про заходи щодо активізації євроінтеграційного прикордонного співробітництва»; Закон України від 15.01.2008 №117-VI «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз»; Закон України від 06.03.2008 №137-VI «Про ратифікацію Угоди між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулюванням криз» - усі ці правові інструменти так само мають прямий вплив на покращення кооперації України з ЄС на національному рівні [28].

Головними організаційними механізмами співпраці між Україною та ЄС виступають Саміти Україна-ЄС, Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації, а також Платформа громадянського суспільства. Саме вони додволять якомога ефективніше проводити роботу у сфері інтеграції та створити вільні відносини між сторонами. Однак, саміти Україна-ЄС є найвищим політичним рівнем діалогу сторін, зокрема з питань імплементації Угоди, і проводяться раз на рік. Вони покликані здійснювати

загальний нагляд за імплементацією Угоди, а також обговорення двосторонніх або міжнародних питань, що становлять спільний інтерес. Таким чином, вони виступають головним фактором у організації співпраці між Україною та ЄС.

Отож, з огляду на вищенаведені факти, бачимо Україна наразі готується до нових, якісно ефективних перемін у відносинах з ЄС. У розрізі останніх подій, 8 квітня 2022 року Європейська комісія передала Україні опитувальник для отримання статусу кандидата, а вже 18 квітня 2022 року президент України Володимир Зеленський передав главі представництва ЄС в Україні його заповненим. Як наслідок, це свідчить про можливість пришвидченого процесу вступу України до ЄС. Глави держав та урядів країн ЄС обговорять заявку України на вступ до Європейського Союзу на саміті у червні. Про це на брифінгу 12 травня повідомив представник МЗС Франції, яка зараз головує в Раді ЄС. Такм чином, Україна розраховує отримати статус кандидата на членство в ЄС вже у червні цього року за результатами саміту лідерів ЄС 23-24 червня. Надання статусу кандидата на членство в Євросоюзі, перш за все, є політичним сигналом – першим кроком до визнання того, що країна-кандидат одного дня стане членом ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Association agreement between the european union and ukraine.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>.
2. Palagnyuk Y. Legal foundations of cooperation between ukraine and the european union.
URL: https://www.researchgate.net/publication/338954999_LEGAL_FOUNDATIONS_OF_COOPERATION_BETWEEN_UKRAINE_AND_THE_EUROPEAN_UNION.
3. Взаємовідносини України та Європейського Союзу.
URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/eulaw/info/lec9.html>.
4. Відносини між європейським союзом та україною. URL: <https://dobrarada.gov.ua/eurounion/vdnosini-mzh-yevropeyskim-soyuzom-ta-ukrayinoyu/>.
5. Відносини між Україною та Європейським Союзом.
URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/6756653634445.pdf>.
6. Відносини україна – ЄС.
URL: <https://adm.dp.gov.ua/gromadyanam/pamyatki-ta-poradi/ukrayina-yes/vidnosini-ukrayina-yes>.
7. Віднянський М. Історіографічні аспекти транскордонного співробітництва України.
URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/19913>.
8. Волошин Ю. О.. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти: Монографія / За ред. М. О. Баймуратова / Ю. О. Волошин. К.: Логос, 2010. 428 с.
9. Грінченко О.О. Міжнародно-правове регулювання зовнішніх зносин Європейського Союзу. Київ: Фенікс, 2011. 448 с.
10. Динис Г., Сюсько І., Дербак В. Транскордонне співробітництво України // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 10-те вид. 2001. 110 с.

- 11.Добржанська О. Ініціатива «Східне партнерство» в реалізації зовнішньої політики Європейського Союзу». Чернівці, 2012. 222 с.
- 12.Договірно-правове співробітництво Україна – ЄС. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes/dogovirno-pravova-spivrobotnictva-ukrayina-yes..>
- 13.Європейська політика сусідства та потенціал нової посиленої угоди україна-єс як чинники європейської інтеграції України. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/arhiv/integratsiya-ukraini-do-es/integratsiya-ukraini-do-es/evrop-polituka/?print..>
- 14.Європейська правда. Рада ратифікувала угоду про участь України в програмі ЄС для бізнесу COSME. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/22/7062039/>.
- 15.Інституційний механізм адаптації законодавства України до законодавства ЄС. *Міністерство юстиції України*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4748. (дата звернення: 16.05.2022).
- 16.Історія становлення відносин Україна-ЄС. URL: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es..>
- 17.Кваша О. С., Синякова А. В. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/25.pdf..
- 18.Круглашов А. Співпраця України та Європейського Союзу в галузі освіти і науки. 4-те вид. 2005.
- 19.Круглашов А. Співпраця України та Європейського Союзу в галузі освіти і науки. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8820/11-kruglashov.pdf..>
- 20.Кузьо М., Хорольський Р., Черніков Д. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/1.pdf..>

21. Нагорняк І. Ініціатива ЄС «Східне партнерство». Інституційні основи, завдання та перспективи змін. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/nagorniak_initsiatyva.pdf.
22. Нормативно-правові акти щодо Європейської інтеграції. URL: <https://www.davr.gov.ua/normatyvno-pravovi-akty-shchodo-yevropeyskoyi-integraciyi..>
23. Офіційні документи – Новобузька районна державна адміністрація. Головна – Новобузька районна державна адміністрація. URL: <https://novybug.mk.gov.ua/ua/1435758066/1441008719/>.
24. Палагнюк Ю. Механізми співробітництва між Україною та ЄС відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво. URL: <https://eugov.chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016>.
25. Порядок денний асоціації Україна – ЄС. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes/poryadok-dennij-asociaciyi-ukrayina-yes>.
26. Правові інструменти співпраці України з Європейським Союзом. Юрінком Інтер. URL: https://pidru4niki.com/1016052048591/pravo/pravovi_instrumenti_spivpratsi_ukrayini_yevropeyskim_soyuzom.
27. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07.02.2019 р. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> (дата звернення: 16.05.2022).
28. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV : станом на 4 листоп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.

29. Про ратифікацію Угоди між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір : Закон України від 17.02.2022 р. № 2067-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-20#Text>
30. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про інтенсифікацію співробітництва України з Європейським Союзом у рамках євро регіонів та перспективи транскордонного співробітництва" : Постанова Верхов. Ради України від 27.06.2007 р. № 1242-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1242-16#Text>.
31. Про Східне партнерство. Міністерство закондонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo/pro-shidne-partnerstvo..>
32. Про угоду про асоціацію Україна – ЄС. Міністерство закондонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes/pro-ugodu-pro-asociaciyu-ukrayina-yes..>
33. Сидорук Т. Європейська політика сусідства і процеси реформування у країнах Східної Європи / Т. Сидорук. 2010. №4. С. 161–164.
34. Стецюк П. Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/stecyuk_p_konstytuciyni_zminy_shcho_do_strategichnogo_kursu_derzhavy_na_nabuttya_povnopravnogo_chlenstva_ukrayiny_v_yes_ta_nato.pdf..
35. Столяров В. Ф. Основи формування фінансового механізму державного регулювання регіонального розвитку. URL: [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/ZnpEn/2009_5/9.Osnovy%20formuvannia%20finansovo go%20mehanizmu.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/ZnpEn/2009_5/9.Osnovy%20formuvannia%20finansovo%20go%20mehanizmu.pdf).
36. Стрельцова О. В. КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ: теорія та практика. Київ : Прав. єдність, 2017. 532 с.

37. Східне партнерство. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo..>
38. Трагнюк О. Я. Правове регулювання співробітництва України та ЄС з енергетичних питань у рамках Східного партнерства. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Trahniuk_Olesia/Pravove_rehuliuвання_spivrobittstva_Ukrainy_ta_Yes_z_enerhetychnykh_pytan.pdf.
39. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://adm.dp.gov.ua/gromadyanam/pamyatki-ta-poradi/ukrayina-yes/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes..>
40. Угода про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu..>
41. Угода про асоціацію. Євроінтеграційний портал. URL: <http://eu-ua.org/uhoda-pro-asotsiatsiiu..>
42. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012. (дата звернення: 16.05.2022).
43. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державам. URL: https://leksika.com.ua/19390514/legal/ugoda_pro_partnerstvo_i_spivrobittstvo_mizh_ukrayinoyu_i_yevropeyskimi_spivtovaristvami_ta_yih_derzhavam.
44. Україна та Європейський Союз уклали угоду про Спільний авіаційний простір. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-yevropejskij-soyuz-uklali-ugodu-pro-spilnij-aviacijnij-prostir..>
45. Українське співробітництво з Європейським Союзом. URL: <http://shatsk-schl->

[bibl.volynsch.in.ua/chitachevi/yak_nas_znajti/vzayemovidnosini_ukraini_z_yes/..](http://bibl.volynsch.in.ua/chitachevi/yak_nas_znajti/vzayemovidnosini_ukraini_z_yes/)

46. Хан Є. Участь України у Болонському процесі: 12 років на шляху до європейського освітнього простору / європейські історичні студії. 2017. С. 46–49.
47. Чернопищук Я. В. Конституціоналізація процесів європейської інтеграції України: етимологія змісту. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/33832/25-Chernopishchiuk.pdf?sequence=1>.
48. Чернопищук Я. В. Конституціоналізація процесу європейської інтеграції України. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1382/Чернопищук.pdf?sequence=1&isAllowed=y..>
49. Чернопищук Я.В. Європейські правові цінності в Конституції України / Я.В. Чернопищук / Юридичний вісник. 2011. С. 24–30.
50. Чернопищук Я.В. Ідея космополітизації права: генеза процесів конституціоналізації / Я.В. Чернопищук // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2011. Вип. 52. С. 33–39.
51. Чернопищук Я.В. Конституціоналізація європейської інтеграції: етимологія змісту / Я.В. Чернопищук / Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 49. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. С. 174–179.
52. Чернопищук Я.В. Уніфікаційні процеси в європейському правовому просторі: герменевтика та аксіологія конституційно-правового аналізу / Я.В. Чернопищук / Юридичний вісник. 2011. С. 66–72.
53. Чумаченко О. А. Східне партнерство для України: наближення до єс чи підміна перспективи членства. URL: <http://vmv.kyvu.edu.ua/v/10/11.htm..>
54. Шаповалова О. І. Політичне значення східного партнерства європейського союзу для України. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія.

Соціологія.

Право.

URL:

[https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5963/1/10-1\(5\)-6.pdf](https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5963/1/10-1(5)-6.pdf).